

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt. félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek Budapesten.

KÖNYVNYOMDÁK.

I. kerület (Vár).
Magyar kir. Államnyomda,
Nándor-tér 1.
Magy. kir. tud. egyetemi
nyomda,
Iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre,
Remetehegy.
Bichler I.,
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton,
Serfűző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Athenaeum, irodalmi és
nyomdai részv.-társ.,
Ferenczi-terez 3.
Bazca József,
Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda,
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
Buschmann Ferencz,
Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.,
Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula,
Aranykék-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet,
Zöldfa-utca 43.
Kahn és Róth,
Ujvilág-utca 6.
Kohn Fülöp,
Molnár-utca 24.
Langer Ede és Fia,
Zsibáros-utca 1.
M. kir. posta és távirde-
igazgatóság könyvny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor,
Pápnővelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő
nyomdája,
Megyeház-utca 12-13.
Pataki I. utóda (Sarkadi I.),
Egyetem-utca 2.

Id. Poldini Ede és Társa,
Mária Valéria-utca 5.
Süsz Dávid,
Molnár-utca 37-39.
Singer Lipót,
Károly-körút 24.
Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz,
Nádor-utca 19.
Hungária-könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 20.
Károlyi György,
Kálmán-utca 5.
Kaufmann József,
Arany János-utca 4.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Váci körút 78.
Lów Ede,
Váci-körút 80.
Magyar Nők Lapja nyom-
dája,
(tul. Kirschmann I.) Hold-
utca 25.
Márkus Samu,
Báthory-utca 20.
Minerva kő- és könyv-
nyomda,
(tul. Gansl Zs.) Sas-u. 29.
M. kir. postatakarékpénz-
tár nyomdája,
Széchenyi-utca 2.
Országos központi közszé-
gi nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.
Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság,
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Preszburger Frigyes,
Arany János-utca 14.

Redő Testvérek,
Klotild-utca 20.
Schlesinger és Kleinberger,
Bálvány-utca 18.
Zawadil E.,
Zoltán-utca 13.

VI. ker. (Terézváros).

Bróza Ottó,
Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór,
Laudon-u. 4.
Engel S. Zsigmond,
Lovag-utca 7.
Európa, irodalmi és nyom-
dai részv.-társaság,
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda, vona-
lozó- és könyvkötő-
részvénytársaság,
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer,
Eötvös-utca 19.
Fuchs Samu és Társa,
Podmaniczky-utca 27.
Galitzenstein II.,
Hajós-utca 33-35.
Gelléri és Székely,
Podmaniczky-utca 47.
Goldschmidt Lipót,
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut,
Ó-utca 50.
Grünhut Miksa,
Lázár-utca 2.
Gutenberg-nyomda,
Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
Hornvánszky Viktor,
Aradi-utca 14.
Hunnia-könyvnyomda,
Szerecsen-utca 65.
Kassino Jakab,
Király-utca 26.
Klein Testvérek,
Révay-utca 10.
Kosmos műintézet, kő- és
könyvnyomda r.-t.,
Aradi-utca 8.
Kunoss Vilmos és Fia,
Terecz-körút 38.
Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 22-26.
Magy. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca 38.
Manswirth Lipót,
Podmaniczky-utca 5.
Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.
Muskát Béla,
Terecz-körút 31.

Nagel István,
Desseffy-utca 21.
Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.
Pollacsék Mór,
Révai-utca 22.
Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.
Quittner József,
Szerecsen-utca 1.
Radó Izor,
Váci-körút 1.
Rand és Hirsch,
Podmaniczky-utca 50.
Rigler József Ede r.-t.,
Róza-utca 55.
Roth és Krausz,
Vasvári Pál-utca 9.
Schlänger Testvérek,
Desseffy-utca 23.
Schmidl H.,
Szerecsen-utca 6.
Spatz Henrik,
Ilunyady-tör 11.
Szkurka István és Társa,
Podmaniczky-utca 78.

VII. kerület (Erzsébet- város).

Beck F.,
Valero-utca 12.
Deutsch József,
Károly-körút 7.
Eckstein Bernát,
Király-utca 45.
Feldmann Mór,
Dohány-utca 6.
Garai Mór,
Károly-körút 3.
Goldfaden Márk,
Kazinczy-utca 7.
Kazinczy-könyvnyomda,
Kazinczy-utca 2.
Kauders Ferencz,
Csömör-út 28.
Klopfer Samu,
Kazinczy-utca 35.
Löbl Mór,
Király-utca 27.
Lüblövitz Zsigmond,
Csömör-út 54.
Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda,
Rombach-utca 8.
Propper Leó,
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármán,
Dohány-utca 84.
Rubin J.,
Király-utca 13.
Schmelez és Schillinger,
Akácfa-utca 22.
Spitzer és Somogyi
Klauzál-utca 31.
Weisz és Feldmann
Csany-utca 19.

Wendt és Bergsmann,
Károly-körút 19.
Zeisler M.,
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros)

Alkotmány-könyvny.,
Mária-utca 11.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Csokonai-nyomda,
Csokonai-utca 10.
Fritz Ármán,
József-körút 9.
Jäger T.,
Kerepesi-út 23.
Klein Vilmos,
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon,
József-körút 5.
Kunstädter Vilmos,
József-körút 7.
Laufer M.,
Nagyfuvaros-utca 11.
Magyar Nyomda
(Szemeré A. és Társa),
József-utca 45.
Róza Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.
Szent Gellért-nyomda.
(Valter E.)
Práter-utca 41.
Szent László-nyomda,
Rökk Szilárd-utca 23.
Vörösmarty-nyomda,
József-körút 14.
Weissenberg Ármán,
József-körút 28.

IX. ker. (Ferenzváros).

Engelmann Mór,
Kalvin-t. 2. és Károly-körút
Pátria-nyomda részvénytársaság,
Üllői-út 25.
Vaşvári Lajos,
Üllői-út 41.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.

BETŰÖNTŐDÉK.

Államnyomda (l. f.)
Athenaeum (l. f.)
Egyetemi nyomda (l. f.)
Első Magyar Betűöntőde-
Részvénytársaság,
VI., Desseffy-utca 32.
Fischer és Mika
VI., Révay-utca 6.
Franklin-társulat, könyv-
nyomda-részvénytárs.
Pallas-nyomda r. t. (l. f.)
Pátria-nyomda (l. f.)
Pesti Könyvnyomda-r.-t.
(l. f.)
Rigler J. E. (l. f.)

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Abauj-Szántó. Baksy Barna.	Czegléd. Piros J. és Tarsa. Sebők Béla.	Kohn Mór. Kovács és Schimerling. Győr.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.	Módos. Staits György.
Abauj-Szepesi. Vongrey Gusztáv.	Debreczen. Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság. Ifj. Gyürky Sándor. Hoffmann és Társa. Kutasi Imre. László Albert. Schwartz E. Városi nyomda.	Fischer István és F. utóda Nitsmann József. Győregyházmegei könyvnyomda. Pannonia-könyvnyomda (tul. Szávay és Raab). Surányi János.	Kis-Kőrös. Kalisch Ignác. Kis-Kun-Félegyháza. Feuer Illés. Vesszősi József.	Mohács. Blاند János. Rosenthal Márk.
Ada. Berger L.	Deés. Demeter és Kiss. Goldstein Jakab.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kis-Martoni. Dick Ede.	Moór.
Alsó-Kubin. Trnkóczy József.	Detta. Heldenwanger József.	Gyula. Corvina-nyomda. Dobay János.	Kis-Pest. Fischhof Henrik.	Munkács. Özv. Blayer Pinkásné és Fia. Grünstein Mór. Kroó Hugó.
Apatin. Szavadill József.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Gyulaférvár. Püspöki lyc. nyomda. Voltz H.	Kis-Várda. Berger Ignác.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Arad. Aradi nyomda-részvénytársaság. Bloch H. Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskat Miksa. Román gör. kel. egyházmege nyomdája. Réthy Lipót és Fia. Steigerwald A.	Devescer. Rosenberg Zsigmond.	Hajdú-Böszörmény. Szabó Ferenczné	Kolozsvár. Boskovics József. Ellenzék nyomdája. Gámán János örökösei. Gombos és Sztupjár. Magyar Polgár nyomdája. Polcz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Nánási István.
Aranyos-Maróth. »Dóczy«-nyomda, tulajd.: Nemedi László.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Hajdú-Nánás. Bartha Imre.	Komárom. Özv. Krausz Ignácné. Petőfi-nyomda. Rónai Frigyes. Spitzer Sándor.	Nagy-Becskekerék. Gresits I. Jokly Lipót. Pleitzy Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Ditró. Ditró és Szárhegy községek nyomdája.	Hajdú Szoboszló. Plón Gyula.	Körmend. Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinz Gyuláné.	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papirszergyár.	Halic. Hotascha J.	Körmöcbánya. Joerges A. özv. és fia.	Nagy-Enyed. Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.t.
Balassa-Gyarmat. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ. Halyák István.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Homonna. Waller M.	Kőszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Gondos Márk Wajdics József. Weisz L. és F.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Duna-Szerdahely. Adler Netti. Goldstein Józsuá.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Kula. Berkovits Márk.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond.
Bánffy-Hunyad. Salamon Mór.	Eger. Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.) Egri könyvny. részv.-társ. Erseki Iyceumi nyomda. Lőw Samuel. Politzer Jenő.	Igló. Schmidt József. Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác.)	Kún-Szent-Márton. Csanády József.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Milenkovits István. Radák János.
Bártfa. Mayer M.	Eperjes. Kósch Árpád. Pannónia-nyomda (tulajdonos: Hedry Bertalan és Stehr D.) Stamberger Lajos.	Ipolság. Neumann Jakab.	Kún-Szent-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Körös. Nagykőrösi Közölynyomdája. Ottinger Ede.
Békés. Báró Drechsel Géza. Povázsay László.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Jász-Ápáti. Gallovich Dezső.	Lajta-Szent-Miklós. Fleischmann Ignác.	Nagy-Körös. Nagykőrösi Közölynyomdája. Ottinger Ede.
Békés-Csaba. Corvina-ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Jászberény. Brñauer Adolf és Társa.	Léva. Dukesz Lipót. Nyitrai és Társa.	Nagy-Körös. Nagykőrösi Közölynyomdája. Ottinger Ede.
Belényes. Süssmann Lázár.	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.	Kabold. Deutsch Mózes.	Lippa. Máhr Emil. Zách József.	Nagy-Marton. Gellis Henrik.
Beregszász. Haladás-könyvnyomda, tulajd.: Juhász Pirokska.	Erzsébetfalva. Matkovich Aladár.	Kalocsa. Malatin Antal. Werner Ferencz.	Liptó-Szent-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kaposvár. »Berzenyi D.« könyvny. (tul. Nemeth fivőrek). Hagelmann Károly. Jancsovic Gyuláné. Kéthelyi Miksa.	Lőcse. Reisz M. József.	Nagy-Rőcze. Guttman Fülöp.
Besztercebánya. Machold F. Singer és Sonnenfeld.	Esztergom. Buzárovits G. Gerenday József. Laiszky Janos. Tábor Adolf.	Kapuvár. Buxbaum József.	Losoncz. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Surány. Leuchter Sámuel.
Bicske. Lederer Hermann.	Fehértemplom. Wunder J. Kuhn Péter.	Karánsebes. Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmege nyomdája. Orhoja és Fleissig.	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz K.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karczag. Szódi S.	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szabolcs. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Brassó. Ciurcu és társa. Gött János és Fia. Brassói Lapok nyomdája, tulajd.: Trattner K. és társai. Muresianu Aurél. Schlandt G.	Fertő-Nezsidér. Horváth B.	Kassa. Bernovics Gusztáv. Grosz Soma Ifj. Nauer Henrik Ries Lajos. Werfer Károly. Wesselényi Géza.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szent-Miklós. König Salamon. Wiener Nánán.
Brezsnóbánya. Kreisler J.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Mochovich Emidio Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Kecskemét. Fekete Mihály. Pannonia-nyomda. Steiner Mihály. Sziádi László. Tóth László.	Malaczká. Wiesner Alfvéd.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Buziás. Ullmann F.	Galánta. Első galántai könyvny.	Kézshely. Farkas János. Nádai Ignác. Sujánszky József.	Máramaros-Sziget. Blumenfeld és Dávid. Mayer és Berger. Részvénytársaság. Wider Mendel.	Nagy-Szöllős. Zinner Mór.
Csáková. Chudy Testvérek.	Galgóc. Szold Jakab. Sternor Adolf.	Kézshely. Farkas János. Nádai Ignác. Sujánszky József.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda. Grün Vilmos.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Gyergyó-Szent-Miklós. Szabó Testvérek.	Király-Helmecz. Klein József.	Mátészalka. Weisz Antal.	Nagyvárad. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Láng József. Laszky Armin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. Szigligeti-nyomda r.-t. Ungár Jenő.
Csikszereida. Györgyjakab Márton.	Gyoma. Kner Izidor.	Kisbér. Korda Miksa.	Medgyes. Reissenberg G. A.	Naszód. Concordia-részv.-társ.
Csongrád. Csongrádi Híradó nyomdája (tul.: Hegyi Antal). Tiszavidék nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. Weisz Márkus.	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L.	Kisbér. Korda Miksa.	Mező-Berény. Maár László.	
Csorna. Neumann Samu.			Mező-Kövesd. Balázs Ferencz.	
Csurgó. Vágó Gyula.			Mezőtúr. Gyikó Károly.	
			Mindszent. Weisz Ignác.	
			Miskolcz. Forster Rezső. Gedeon és Társa. Stamberger Bernát.	

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

VII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1897 SZEPTEMBER

9. SZÁM

Forster Rezső.

Egy érdemes művelője Gutenberg mesterségének töltötte be ismét a napokban nyomdászokdásának 50-ik évét. Egyike ama tiszteletre méltó alakoknak, kik az »élni és élni hagyni« közmondás révén saját boldogulásuk mellett munkásaik sorsával is törődnek. Forster Rezső, a miskolci princípális ilyen ember; de a mellett hasznos tényezője a társadalomnak is, a melyben mozog; ezt bizonyítja az a széleskörű mozgalom, az a mindenfelől nyilvánuló szeretet és nagyrabecsülés, mely személye iránt a jubileum alkalmából nyilvánult.

Az ünnepélyt különben a miskolci kereskedelmi és iparkamara rendezte; ennek helyiségében folyt le a jubileum főrésze, t. i. az ünnepeltnek számos küldöttség általi üdvözlötése és az emléktárgyak átnyújtása; ezek közül különösen Forster személyzetének emlékalbumát említjük föl, mely pazar fényvel kiállítva a személyzet arcképeit foglalja magában; az emléket *Ludvig István* üdvözlő beszéddel nyújtotta át.

De nemcsak Miskolcra, hanem többfelől az országból, Budapestről, sőt a külföldről is érkeztek üdvözlések. Mint értesültünk, nyomdászfőnökeink nesztora, lovag *Falk Zsigmond* királyi tanácsos úr személyesen óhajtotta üdvözölni az ünnepeltet és csak egy előbbi ígéret kényszere tartotta itthon ama szives meghívás elől, melyet az ünnepelt hozzá intézett, mondván egyebek közt: »egész szívéllyességgel, meleg tisztelettel és végtelen nagyrabecsüléssel és hálával fogadnám, ha ünnepélyemen becses megjelenésével szerencsételné. Hiszen Nagyságod első emberünk a nyomdászok terén«.

Délben az ünnepelt házában családias lakoma,

este pedig a Korona termében díszvacsora volt 130 terítéssel.

Meg kell itt említenünk, hogy az ünnepély alkalmából Forster személyzete csinos emlékfüzetet és ünnepi újságot adott ki, melyek a nyomda személyzet fölszereléséről és munkásai törekvéséről tanuskodnak.

Az ünnepelt életrajza a következő:

Született 1833. szeptember 6-án Czegléden. Atyja kereskedő volt. Iskolai tanulmányait az aradi és szarvasi gimnáziumokban kezdte meg és Budapesten végezte. Előkészültsége és hajlamai inkább a kereskedelmi pályára vonzották, de a közbejött körülmények miatt 1847-ben Budapesten a Beimel és Kozma nyomdájába került mint nyomdászgyakornok és ugyanott 1850-ben fel is szabadult. Innen továbbképzés céljából Bécsbe utazott s ott a Sommerfélé és a mechtaristák nyomdájában 3 évig mint akczienszedő működött. — Ambíciója által ösztönözve Bécsből Lipcsébe, a Brockhaus üzletébe ment s itt folytatta működését. Majd innét Magdeburgba Baenschnél, Hannoverben Grimmél, Hessen-Kasselben Fischernél, mint elsőrangú cég-

geknél tehetsége és szorgalma által igen kedvelté vált és magának igen szép munkakört biztosított. Külföldön szerzett szélesebbkörű tapasztalatai daczára hazája földjén kívánta munkásságát érvényesíteni és Budapesten a Herz-féle nyomda vezetését vette át, onnan pedig mint faktor Wodiáner üzletébe ment át, később pedig a Werfer-féle Gutenbergnyomdát vezette. — Budapestről Erdélyi meghívására a sárospataki főiskolai nyomdát vette bérbe és ott hat évig működött, ugyanakkor a *Zempléni Híradó* lap felelős szerkesztője is volt. A provincián nem talált elég tört becsvágya kielégítéséhez, ismét a fővárosi munkakörzaketoló birodalma után vándorolt. Így került a Légrády testvérek nyomdájába, melynek vezetését 12 esztendeig viselte.

Ez idők után, 1878-ban, a régi Rácz-féle nyomdát vette meg.

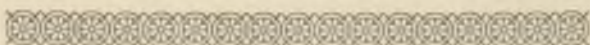

Forster Rezső.

Irodalmi működését 1852-ben a *Hölgyfutárban* kezdte meg, Nagy Ignác szerkesztése alatt. Később a budapesti *Viszhang*, *Déliabáb*, *Garabonciás diák* s több lap munkatársa lett. 1896-ban vette át a *Borsodmegyei Lapok* szerkesztését, mely minőségben ma is működik.

Nemcsak üzleti tevékenységénél, hanem a közügyek iránt tanúsított érdeklődésénél és buzgalmánál fogva Miskolczon is több közhasznú és kulturális intézmények vezérfőnöki közé emelték.

Részünkről is gratulálunk a jubiláló nyomdafőnök úrnak, a midőn neki további boldogulást, egészséget kívánunk, óhajtjuk, hogy közte és munkásai között a kölcsönös méltányosságon alapuló egyetértés sohase zavartassék meg!

A lipcsei kiállításról.

Nagy hire terjedt a szász-thüringiai nemzeti kiállításnak mindjárt megnyitja után a grafikai szaklapok útján, melyek olyként tüntették föl a szászok kiállítását, melynek grafikai része fölülmúl minden eddig látottat. S úgy tudom, hogy e nagy megnyilatkozás sokakat vonzott tőlünk is ki nagy Németországba, hogy a látottakkal tapasztalataikat, ismereteiket öregbítsék.

Tagadhatlan, hogy sok mindenféle újdonságot lehet látni Lipcsében, bár nem mindig és mindenben követendő és követhető is, de nagy kár, hogy maga a kiállítás grafikai része nem egy önálló egészen van csoportosítva, hanem szaggatottan, beékelve egyéb ipari szakmák produktumai közé, s habár így is kiválik itt-ott hatalmas tömegével, nem tesz reánk nagyszerű volta daczára sem olyan benyomást, mint pl. a tavalyi budapesti kiállításon a XV. csoport hatalmas külön pavillonja.

A lipcsei kiállítás magában véve különben is sokkal szerényebb méretű általánosságban és egészben véve, mint a budapesti volt, meglátszik ez mindjárt úgy a terület sokkal kisebb méreteiből, mint az épületek aránytalanul szerényebb alkotásaiból. Mindazonáltal csinos, a körülményekhez képest ügyes elrendezésű és mindenekfölött tiszta.

Különösen nagyszerű a könyvnyomdák, litografiák, az ezekkel rokon grafikai szakmák, a könyvkereskedések és könyvkötődék kiállítása kész termékekkel. Ezekből egy oly hatalmas sorozatot találunk díszesebbnél díszesebb módon előállítva, hogy szinte szemkápráztató. De hát ezt nem is kell csodálnunk; régi dolog, hogy Lipcse a könyvnyomtatás és könyvkereskedés Meckkája, ebben exczellálhatott tehát leginkább. A mi azonban feltűnt, ez az, hogy finomabb, úgynevezett akczió-munkái a lipcsei nyomdáknak úgy szólván elenyésztek eme fényes gyűjteményben, s bizvást mondhatjuk, hogy Budapesten egyes nagy, sőt közép nyomdáink is sokkal jobban kitettek magukért; a könyvgyártás, a nagy tömegekben való előállítás, a könyveknek briliáns külsőbe öltöztetése elnyomta a szerényre meghúzódni kényszerült, pedig kiváló figyelemre érdemes finomabb könyvnyomdai munkákat; s ez annyival inkább feltűnő volt, mert

hiszen tudjuk, hogy Szászország e téren is méltán vetekedhetik az első helyek egyikéért.

A kész nyomdai termékek után, vagy talán ezeknél is előbb — nagyon természetesen — a szedőgépek iránt nyilvánult nyomdászrészről a legnagyobb figyelem; mert a míg az előbbieket bár kisebb számban, de bizony nem nagyon elmaradó minőségben alkalmazni volt és van idehaza is látni, addig ez utóbbiak a nyomdászlatogatókra nézve, újdonságuknál, fontoságuknál és érdekességüknél fogva elsőrendű vonzóerőt gyakoroltak.

A szedőgépeknek három fajtája volt a lipcsei kiállításon képviselve, úgymint a múlt számunkban már ismertetett *Typograph*, a *Linotype* és a *Monoline*. Mindhárom működésben és működésük eredményében mindhárom egyek, t. i. soröntők. A legelső múlt számunkban ismertettük, a másik kettőről hasonló részletességgel lesz alkalmunk későbbi számainkban megemlékezni s itt csak azt említjük még meg, hogy daczára annak, miszerint berlini szakemberek állítása szerint a *Monoline*-nak lehet még legnagyobb jövője, a miben nincs okunk kételkedni, legzseniálisabb alkotású gép szerintünk mégis csak a *Linotype*; az igaz, hogy a legdrágább is, és állítólag még sem lehet oly »nagyszerű eredményeket« elérni általa, mint a másik két konkurrens géppel.

Bámulatos tömeget hordtak össze a lipcsei kiállításon a könyv- és könyomdai gépeket, valamint nyomdai és könyvkötődei segédgépeket előállító gyárosok; ezen gépeknek oly halmazát látjuk magunk előtt és oly változatosságban, hogy valóban elmondhatjuk, miszerint e tekintetben csakugyan elsőrendű kiállítás a szász-thüringiai.

Természetes, hogy Németország leghatalmasabb gépgyárai szálltak sikra szebbnél szebb gépeikkel, melyek egy része működésben is volt. Látható volt itt a legkisebb alakú tégelynyomású gépecskétől kezdve föl egész az impozáns nagyságú körforgógépig minden alakú nyomtatógép, természetesen a legtöbb az általunk már ismert alakokban, esetleg némi szerkezetváltozással, újítással, na meg aztán csinosabbnál csinosabb kiállításban.

Hogy hosszadalmasak ne legyünk, meg sem említjük az összes kiállító cégeket, csak a legismertebbeket, mint pl. az oberzelli *Koenig és Bauer* céget, a *Frankenthal* gyorssajtó-gyár r.-társaságot, a würzburgi *Bohn és Herber* céget, a lipcsei *Koch*-féle gyorssajtó-gyárat, az ugyancsak lipcsei *Hagenforst* céget, mely egyúttal főképviseelője a fönnebb említett *Koenig és Bauer*-féle gyárnak, azután a *Hamm*-féle gépgyárat, mely Heidelbergben és Frankenthalban is székel; ezek mindenike sikra szállott, hogy a legszebbet és legjobbbat mutassa be.

Mint érdekes újdonságot meg kell itt említenünk a legutóbb említett cégnek legújabb alkotását, a *viszintesen fekvő formáról, végnélküli papirossal nyomó körforgógépet*. A gép a maga alkotásában, ellentétben a többi körforgók szerkezetével, igen egyszerű; két szilárdan álló alapja van a betűformák részére, egyik az első-nyomásnak, a másik a hátlap-nyomásnak megfelelően. Mindenik alap részére egy festékkészülék és nyomóhenger van alkalmazva, melyek az alap

fölött vízszintesen mozognak. A papiros hengerről bontakozik le; egy szellemes feszítőkészülék gondoskodik róla, hogy a henger forgása nyomás közben fennakadást ne szenvedjen. Miután a végnélküli papírszalag az első- vagy előlap-nyomást fölvette, a hátoldali forma festékkészülék és nyomóhengere fölött előbb a gép másik oldalára vezetetik és csak ezután történik meg a hátoldali nyomás. Nyomás után a papirost átlukgatja a gép, azután leszakítja és kirakja, vagy pedig egy, a géphez csatolt hajtogató készülékhez viszi. A lapos szedés-formáról nyomó körforgót bármilyen alakban elő lehet állítani és a kiállításon működésben lévő példány egyik érdekes látványosságát képezte a nyomdai gépek csoportjának; ámbár, mint maguk az előállítók mondják, az órai nyomásmennyiség csak 3600-ig vihető fel (föltehető, hogy addig sem, legalább egyelőre); az ára 45 : 65 nagyságban 10.500 márka, 57 : 80-ra 12.000, 65 : 95-re 14.000; kettős nagyságra, hat vagy nyolcz oldalra, alak szerint 14—20 ezer márka. Jelenlegi alakjában tehát, bár, mint fentebb mondtuk, igen érdekes dolog, de valami nagyon gyors elterjedést nem igen jósolhatunk neki.

Természetes dolog, hogy a főntebb fősorolt gyárak legtöbbje egyéb nyomdai segédgépek gyártásával is foglalkozik és így bőségesen volt alkalmunk látni a legkülönbözőbb megalkotásban festékdörzsölő készüléket, lechúzosajtókat és készülékeket, léniagyalu, lénia-vágó, regletta- és térvágó készülékeket; különböző zárókereteket, tömöntődéhez való teljes készülékeket stb. stb.

Különösen gazdag kiállítása van *Karl Krause* lipcei cégnek, mely egymaga közel 70 gépet és segédgépet állított ki, melyek közül több mint harminczat üzemben tartott. Ennek az egy cégnek kiállított termékei már magukban véve egész kis kiállítást képeztek s az ember nem győzött eleget nézni az elmésebbnél elmésebb gépeken, melyek legtöbbje tudvalevőleg a könyvkötőket szolgálja.

A betűöntők kiállítása is igen szép, sőt mondhatni: nagyszerű. A legelső ezek között kétség nélkül a *Scheller és Giesecke* cégé; úgy a kiállított tárgyak finomsága, gazdagsága, mint az elrendezés előkelősége nekik biztosítja az első helyet; nem hiányoznak természetesen a kollekcióiból az utóbbi időben sokat hirdetett Phönix taposó-sajtók sem, melyek közül egy működésben is van és igen szép dolgokat produkál, különösen a színes domborsajtolásban. E cégnek különben újabban nagyszerű gépgyára is van, hol a cég sajátrendszerű gyorsajtajainak előállítását máris megkezdték.

Nagyon ügyes e nagy cég kiállításán kívül a *Numrich* cég (ugyancsak Lipcse) kiállítása, mely ennek az alig húszesztendős vállalatnak gyors fölvirágzását ékesszólóan mutatja; e cég is, mint az előbbi, rézléniáival és rézanyagával, melyet a legkülönbözőbb, díszesebbnél díszesebb alakokban és módon értékesít, különösen kellemesen, olykor kápráztatólag hat a szemlélőre.

Szépen vannak még képviselve és említésre méltók a *Rüger-, Rühl-féle* öntődék, valamint a *Zierow* és

Meusch-féle cég, mely rézléniagyártás, galvanoplasztika és tömöntődével foglalkozik.

A mint czikkünk elején is elmondtuk, a lipcei kiállítás egész grafikai része hatalmas, mondhatnánk kiemelkedő részét képezi a kiállításnak, és habár el nem tagadhatjuk annak rendkívül tanulságos voltát, azt sem hallgathatjuk el, hogy különböző cégektől igen gyakran látjuk ugyanazon rendszerű gyorsajtajegépeket, alig némi szerkezetváltoztatással előállítani, és így a gépek nagy sokasága nem jelenti egyúttal a sokféleséget is. Láthattunk tehát a lipcei kiállításon igen szép dolgokat, meglepő újdonságokat, de ezek csak kis, nagyon kis százalékát képezték az általunk még nem ismert dolgoknak. Mindazonáltal megérdemelte a fáradságot megtekintése már csak azért is, hogy láthattuk a külföld előrehaladottabb voltát a mi viszonyainkhoz képest, de megint nem abból a szempontból mérve, mintha mi *aránylag* is olyan rendkívül hátra volnánk. A kiállított tárgyak sokasága imponált, de az elrendezés mégis csak szebb, habár szerényebb, volt a tavalyi budapesti kiállításon.

Ezekben véltük nagyjában vázolhatni a lipcei kiállítást, bárha még föntartjuk magunknak, hogy jövő számunkban egyes nagyobb kiállító cégeket külön méltathassunk. T.

A reklámok.

(Folytatás.)

Nagy lármát csapnak a színházi vállalatok is Amerikában. Nálunk például meglegszenek még premiérelőadásoknál is a közönséges falragaszokkal, hírlapi közleményekkel és előleges recenziókkal; legfőlebb hogy egy kapós szindarabnak szini czéduláját ingyen osztogatják a közönség közt. Az amerikaiaknak ezek a reklámeszközök mind elégtelenek, mert ott megtörténik, hogy valamely tetszésben részesülő szindarabnak valamennyi jelenetét díszes illusztrációkkal, könyvalakban, ingyen terjesztik az utcai közönség körében; kezemhez jutott ily könyv, mely csupán két oldal szöveg mellett tízennyolcz nagy képben mutatta az előadandó darabot elejétől végig. A képek litografiai úton voltak előállítva és barna festékekkel nyomva. Egy másik módja a reklámcsinálásnak abban áll, hogy óriási nagyságú, 7—8 méter terjedelmű falragaszokat függesztenek ki, melyek valamely kedvelt színésznek vagy színésznőnek alakját életnagyságban tüntetik föl. Daczára az ezzel járó nagy költsékezésnek, a színházak busás jövedelmet hoznak.

Érdekesek a vallásos jellegű társulatok, kivált a mértékletességi egyesületek, agitációjánál használt nyomtatványok. Mutatványul szolgáljon a túlsó oldalon levő meghívó.

A mint látható, egyszerű eszközökkel is érhetünk el számbavehető hatást. Az ily nyomtatványok különböző szöveggel rendszerint négy lapból állanak. Kék vagy barna festékekkel nyomtatják, a papiros színe pedig sárgás-zöld és a felső hegyen egybefűzve, a lapok tetszés szerint szétteregethetők. A már említett

temperance-társulatok nyomtatványait sok esetben hordó-alakban fehér kartonból kivágtatják és azokon a szöveget világos vagy sötétbarna színben nyomtatják. Az előlapon aztán angol nyelven rendezően olvashatni: »Nincs cider (gyümölcsbor) benne« vagy »Üres!«, míg a hátoldalon e szavak nyomtatvák: »A cider ivása gerjeszti az alkohol iránti vonzalmat, iszákosságot, nyomort, békétlenséget, gyilkosságot, öngyilkosságot, tönkrejutást okoz, miért is tanácsom az, hogy a cider-ivással hagyjunk fel.« Ily módon a propaganda nem marad eredménytelen és a mi figyelmünket is fölkelti, hogy mint szakemberek tanuljunk a forma különlegessége által hatásos munkát előállítani.

Számtalan ily nyomdatermék forog Amerikában közkézen, melyen ezek a társulatok és az azokhoz hasonló tendenciájúak, mint a dohányzás ellen, vagy a tánczedvelők ellen alapítottak, eszméiknek iparkodnak híveket szerezni.

Kuriozítás gyanánt leírok itt egy táncrend-kártyát. Állott az egy pár tiz-tiz centiméter hosszú kék harisnyából, és azt a newyorki osztrák daltársulat tagjai báljukon a mellre tűzve hordották, a harisnyákban pedig a táncrend-kártyái voltak elhelyezve; a hölgyek rózsaszínű harisnyákat kaptak. Az eszme maga eléggé bizarr, mindazáltal hatásos és mulattató.

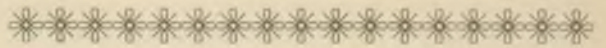
Rendkívül leleményesen állítja ki az amerikai gyáros árújegyzékét. Így például kezem ügyébe akadt egy ilyen jegyzék, mely a különböző árúkat jelző szavakat a szövegben mivel sem emelte ki, annál jobban azonban a nyomtatvány szélén, széljegyzet alakjában, hol vörös festékkel volt az kitüntetve s ilyenképpen lényegesen megkönnyítette az illető árúczikk keresését. Ily árjegyzékek rendszeren borítékban kerülnek szét, melynek tetszetős kiállítására nagy gondot fordítanak. Előlapján például az ily boríték babékoszorút ábrázol fekete és zöld nyomásban, a koszorú belsejében elhelyezett fölírás aranyban csillog, körülfontva narancsszínű szalaggal; a többi szöveg a jobb sarokban négy sort foglal el sárgás-zöld nyomásban, melyek mellett két fekete nyolczadpetit-lénia fut lefelé (lásd mellékletünk II. tábláját, harmadik helyen balról). Az egész pedig, árjegyzékkel együtt, fehér borítékban van elhelyezve, oly gyöngéden és kellemes hatást kelteően, hogy az átvéő egy költeményfüzetet vél inkább kapni.

Az amerikai gyárosok tehát, mint látjuk, szemfényvesztéssel határos raffinirozottsággal igyekeznek a figyelmet ébren tartani.

A mellett a nyomdai kiállítás sok esetben pazar fényű. Egy árújegyzéken két oldalon hatféle színt olvastam, melyekkel a szövegben szétszórtan előforduló apró képek nyomtatva voltak; mindezek felül macskák, majmok, madarak, kutyák és egyéb

állati alakok is élénkitik a szöveg egyhangúságát, szóval az amerikai reklám felhasznál minden kigondolható eszközt a hatás emelése érdekében. Komoly természetű árújegyzékek azonban, a melyek természete kizárja az eféle kicsapongásokat, rendszeren előkelően és egyszerűen állítatnak ki. *Watzulik M. Albin.*

(Vége következik.)

A »személyzet«.

Nem vagyok ellensége az iparszabadságnak, nem óhajtom vissza a régi czéhrendszert, csak éppen a humanizmus nevében emelem fel szavam a modern embervásár: a határt nem ismerő tanonczgazdálkodás ellen.

Azok a kétes egzisztenciák, a kiket, mert nem voltak magyar állampolgárok, cltíltottak a handlérozástól, fogják magukat és egy-két kilónyi betűanyag-gal, valami szemérről összeszedett taposósajtóval beállanak nyomdász-princzipálisnak és az útszéli koldus fufangjával tesznek tönkre egy-két tuczat jobbsorsra érdemes gyereket.

Minden ilyen putik »kíratában« állandóan ott lóg ez a sablonos hirdetés:

Jó házból való fiú

TANULÓUL

felvétetik.

Ez a lépvessző azután rendszeren megfogja a maga áldozatát: egy-két hónap alatt megnépesül a »műintézet« és komplett lesz a »személyzet«. Úgy reggel 7 óra felé ott állnak már a lecsukott roletták előtt és várják a nagy fiút, a ki kulcscsörgetve közeleg feléjük.

Toprongyos, csenevész a legtöbbje, a kikről lerí a nyomor és nélkülözés.

Friss, szabad levegő, gondos ápolás kellene ezeknek, már ha emberi szempontból tekintenők a dolgot, és nem 10—12 órai munkaidő a bűzös, dohos levegőjű oduban.

Ha valamelyik híres versenylő elköhinti magát, akkor ezzel telelarmázzák az egész világot; de ha száz meg száz fejletlen gyerek tüdejét pusztítja el a sorvasztó kór, azért még az egészségügyi felügyelő se tehet mást, mint dörgedelmes statisztikákban adja ezt tudtára a világnak.

Tudós professzorok törnek a fejöket azon, hogyan lehetne sikeresen gyógyítani a legöldöklőbb betegséget: a tüdővést. Arra azonban senki se gondol, milyen úton-módon kellene ez ellen védekezni.

Törvények és rendeletek mind nem segíthetnek ezen, mert ezt kijátszák magok azok, a kiknek az érdekében hozták. A legtöbb szülő maga ássa meg a gyermekei sirját, a mikor könnyelműen odaveti őket az éhes

polipkarmok közé. Sohase törődik az az apa vagy anya azzal, hogy gyermekéből négy esztendő után mi lesz; még a lassú senyvedést se veszi észre azért az egy forint heti keresményért, a mivel az a szerencsétlen gyerek a kasszát szaporítja.

Tegyük fel, hogy a gyermek erősen szervezete megbirkózott a kórral és minden baj nélkül gázolta át a négy esztendőt. Ennek elteltével azután a kerületi előljárásnál kimondják rá a szentenciát, hogy most már »felszabadult« a járom alól és mehet kénye-kedve szerint — koldulni.

Igen, mert csakis ez az út marad most számára. A kis »taposók« nem dolgoznak segédekkel, ők csak a tanulók zsirján akarnának meggazdagodni, mert az ő elvök szerint »a cél szentesíti az eszközöket«. Más kérdés azután, hogy ezek a szerencsétlen individuumok más nyomdában kaphatnak-e alkalmazást? Erre határozottan nemmel kell felelnünk, mert ezek a kihasznált páriák még annyit se értenek a betűszedés mesterségéhez, mint a tót malterhordók a finom épületmunkához.

Ki tanította volna őket? Talán a vásártérről kiakolbitott princípálisa, a ki sohase fogott a kezében tollat, legfeljebb ha a hátán czipelte azt pehely alakjában!

Mindig felháborodva nézem az ilyen emberkereskedők putikját, a mely előtt sokszor négy-öt tanuló, vagyis az egész személyzet várja a bebocsátást.

Hát már nálunk minden szabad?!

A nyomorult koldust megbüntetik azért, ha ellop egy gyermeket és kiszúrja a szemét, vagy kicsavarja a karját, hogy azzal megszerezhesse a mindennapi alamizsnát.

De nem görbül meg egy hajszála se annak, a ki tuczatszámra tesz tönkre existenciákat azért, hogy neki ne kelljen dolgoznia.

Sehol, semmiféle iparagnál se grasszál úgy a tanonczgazdálkodás, mint a nyomdászatnál és sehol se változik annyit a firma, mint a »taposók«-nál. Tegnap még *Klein Ignác* volt a cég, ma már *Klein Sarolta* és holnap meg *Klein utóda* lesz belőle. Csak a felírást változtatják, a lelketlen spekuláció marad a régi.

Igaz, hogy sokszor összeütköznek a büntetőtörvénykönyvvel is, a mi nem is történhetik másképen; de hát ez nekünk és a társadalomnak kevés elégtétel azért a véghetetlen pusztításért, a mit az ilyen paraziták elkövetnek.

Nem mondom én, hogy az ilyen boldogtalanokat töröljék el a föld színéről és ne engedjék meg az úgynevezett »taposókat«; de tiltsák el őket a tanoncztartástól és ne engedjék meg azt, hogy az ilyeneknél alkalmazásban lévő fiúkat betűszedőknek minősítse az előljáráóság.

Vegyék el a méregfogát, akkor aztán elpusztul az magától is. És ha nem is pusztul el egészen; de legalább nem fertőzi meg a nyomdásztársadalmat.

Odáig jutottunk már, hogy az ilyen putikokból kikerült szerencsétlenek miniszterek, államtitkárok és egyéb kegyelmes urak protekciójával furakodnak be egyes nagyobb nyomdába, a hol csak a helyet veszik el a tisztességesebb, képzetesebb elemektől.

Ne gondolja senki, hogy most talán előszólitom a Szakkört és felkérem arra, hogy ő vegye kezébe ezt

az ügyet. Nem, van a Szakkörnek sok egyéb tenni-valója más téren is. Még a Főnökegyesületet, mint testületet sem szólítom fel erre, hanem ajánlom a figyelmébe az országos iparoktatási tanácsnak és azoknak a humánusan gondolkozó főnököknek, a kik nem csak üzlemberek, de apák is egy személyben.

Banketekkel, kongresszusokkal és bizottsági tanácskozásokkal nem segítenek a bajon, ha csak nem válik ki a sok közül egy erélyes és befolyásos férfiú, a ki kezébe véve a dolgot, nem nyugszik, míg a bajt meg nem érteti a legfelsőbb körökkel is.

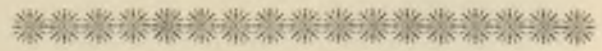
Addig azonban minden lamentáció kárbavesző fáradság és üres kapkodás a »taposók« és vállalkozók konkurencziája ellen.

Elég szomorú, hogy tehetetlenül kell néznünk azt a modern lélekvasárt, a mi ott a kirakattáblákon belül folyik: *en gros et en detail*.

Milyen szatirája a sorsnak: a munkában elcsigázott fejletlen gyermek és a kocsisok brutalitásától megvédett igavonó ló!

Kissé erős vonásokkal rajzoltam e képet; de nem tehetek róla, én a humanizmus nevében beszélek!

✻

Új rendszer a táblázatszedésben.

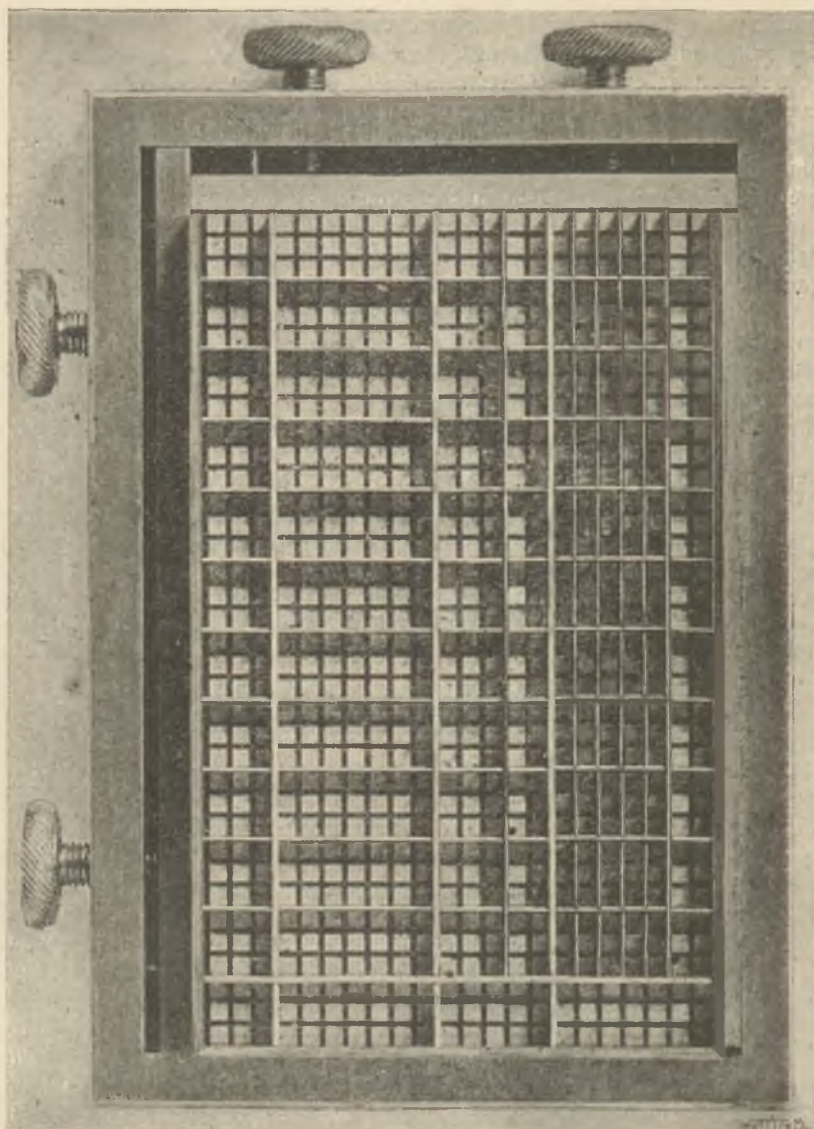
— Egyetemes tabella-fundamentum. —

A táblázatszedés mai rendszere, különösen mikor a lábakra a keresztvonalakat is be kell illeszteni, nehézségénél és hosszadalmasságánál fogva már régen gondolkozóba ejtette a szakembereket, a kik váltig törekedtek a munka könnyebb és gyorsabb előállítására módokat és eszközöket kigondolni. Történtek is kísérletezések, több új rendszer merült fel a vonalak könnyebb keresztvezésére nézve, de egyik sem tudott meghonosulni, úgy, hogy a táblázatok lábait még ma is úgy szedjük, mint régen: számtalan apró kizárást és vonalat egyenkint kell rekeszeikből előszednünk és hajóra raknunk s egy-egy nagyobb, többé-kevésbé komplikált táblázaton napokig is eldolgozunk, a mi az ideges sietség mai világában sehogy sincs arányban a követelményekkel.

Most végre egy új rendszer van előtünk, mely, úgy látszik, arra van hivatva, hogy a táblázatszedést jelentékenyen megkönnyítve és gyorsítva a régi, primitív rendszert modernebbel, a kor követelményeinek megfelelőbbel cserélje fel.

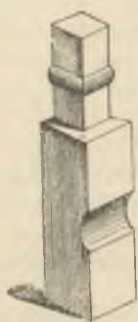
Bendtner József szaktársunk, a Légrády testvérek cég nyomdavezetője, *Czettel Dániel* úrral, az Első magyar betűöntő-részvénytársaság igazgatójával egyetemben, bel- és külföldi szabadalmat nyert a szóban forgó rendszerre és annak anyagára. Az első az eszme, a második a kivitel érdeme.

Az új rendszer abban áll, hogy egy négyzetekre felosztott, egyforma darabokból összeszedett fundamentumba, melyben egymást hálószerűen keresztvező, a vonal testének éppen megfelelő, — tehát $\frac{1}{4}$ petit terjedelmű — nyílások vannak, a mikbe a rézvonalak oly távolságokban, a mint a fej rovatai és a kereszt-

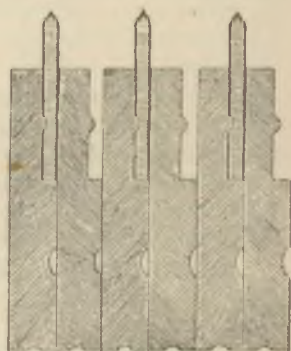
vonalak távolsága megkívánja, egyszerűen bedugatnak. Egy kiszedett táblázat fényképét első ábránk mutatja.

A hálószerű fundamentum alkatrészei csupa egyforma darabból vannak összeszedve és pedig szisztematikus kizárási darabokból, melyeknek alsó fele $\frac{1}{4}$ petitel kétfelől erősebb a felsőnél, mint azt a mellékelt ábra szemléltetővé teszi. A felső, gyöngébb felén kétfelől emelkedett, domború szignaturák vannak, a rézvonalakon ellenben homorú szignatura, bevágás van, úgy, hogy ha a vonalat a fundamentum nyílásába dugjuk, zárás után sem a festékelő henger, sem más erő ki nem húzhatja. A rézvonalak nem betűmagasságra vannak készítve, hanem csak oly alacsonyra, hogy a kizárás alsó részével együtt — melynek kiugró részén nyugszanak — képezzenek betűmagasságot. Mellékelt ábra az új rendszer szerinti szedés keresztmetszetét mutatja.

A hálószerű fundamentum egyes darabja.

jük össze, a vonalakat készen álló nyílásokba kell csak a kellő szisztematikus távolságokban bedugdosni, nem is szólva az elosztás könnyebbségéről. — Azonfelül a vonalak az alapot képező kizárás egyformasága folytán mindig pontosak, a mit különféle régi kizárások segítségével ritkán lehet elérni, úgy, hogy az új rendszerrel a legfinomabb táblázatokat is elkészíthetjük, a nélkül, hogy a külön keresztvonalzathoz kellene folyamodnunk.

Fundamentum és vonalak átmetszete.

* A mint tudjuk, ez új találmányt a föltalálók gyakorlati kipróbálásra egy-két fővárosi nyomdának kiadták; saját észrevételeinket a figyelemreméltó találmányra nézve tehát akkorra tartjuk fenn, midőn gyakorlati tapasztalatból szólhatunk a dologhoz. Szerk.

Az új kizárás egyelőre háromféle testben készül és pedig petit, garmond és ciceróra s ez aligha meg nem felel minden igénynek, mivel a keresztvonalak minden szokásos távolsága ebből a három nagyságból kitelik. Természetes azonban, hogy minden más speciális igényeknek is megfelelhet az ezen anyagot szállító öntőde. A hosszvonalak elhelyezésére szánt nyílások egymástól $\frac{1}{2}$ petit távolságra vannak (petitnél $\frac{1}{2}$ ciceró távolságra), úgy, hogy bármily fej beosztásának megfelelő lábakat lehet készíteni. Azon ritka esetre, ha egy-egy rovatot éppen csak $\frac{1}{4}$ petitel kellene tágitani, kellő alacsony-ságú térszökről van gondoskodva, melyek egyszerű, minden fáradtság nélkül való betolása által a kívánt távolságot előállíthatjuk.

Az egyszer felszedett fundamentumok állva hagyandók. A táblázat kinyomása vagy tömöntése után a fejet elveszszük, a vonalakat kiszedegetjük s azonnal újabb táblázatra használhatjuk. Ha idővel az apró nyílások por vagy más anyagoktól bepiszokolódnak, a fundamentumot egyszerűen széthányjuk, tálban megmossuk és újra fölszedjük.

Szakemberek előtt nem kell sokat bizonyítgatni, mennyi megtakarítást érünk el időben és munkában, ha a helyett, hogy a táblázatok lábait ezer meg ezer apró kizárási darabokból szed-

Németországi baleset-statisztika.

A *Graphische Welt* berlini szaklap egyik utóbbi számában a következő cikket olvassuk, mely a mi viszonyaink azonosságánál fogva teljes figyelmünket érdemli meg.

Némi, bennünket közelebről nem érdeklő részletek elhagyásával, a cikk következőleg hangzik:

A német nyomdászok ipartestülete körében, az 1896. évről szóló ügykezelési jelentés szerint, ebben az esztendőben 1196 balesetről történt följelentés a biztosításnak alávetett 100.962 alkalmazott közt, jut tehát ezer-ezer biztosított személyre 11⁸⁵ megsérült vagyis 85—85 személyre egy-egy sérült.

Czikkiró e szomorú eredményt mélyen fájlalja és a nyomdai üzem, illetőleg az óvórendszabályok szigorúbb ellenőrzését kívánja.

Azután ekkép folytatja:

Haszemügyre vesszük a csakis a könyvnyomdákban (a mellékágak kizárásával) előfordult 901 balesetet, úgy találjuk, hogy ezek között rotációs gépeknél 62 eset volt, gyorssajtóknál 272, taposósajtóknál 198, más gépeknél 95; egyéb okok pedig 274 balesetet idéztek elő.

Mindenkinek szembe fog itt ötleni a taposósajtók üzeménél sérültek nagy száma, annál inkább, mivel tudvalevőleg ily sajtó sokkal kevesebb van működésben, mint rendes gyorssajtó, ennél fogva az azok mellett dolgozók száma is sokkal csekélyebb.

A taposósajtók kezelése ezideig nagyrészt fiatal, tapasztalatlan és a gépüzemhez egyáltalán nem értő személyekre van bízva és így sok esetben nem az illető munkás vigyázatlansága okozta a baleseteket, hanem inkább az ilyen gépüzemmel járó veszélyességnek föl nem ismerése az üzleti vezetőség részéről. A többi nyomdai gépek egyikénél sem sérülhetünk meg oly könnyen, mint a taposósajtónál; a mellette alkalmazott újjai vigyázatlan és nem eléggé gyakorlott munkálkodás közben folytonos veszélyben forognak, ha csak nem sikerül a gépet idejekorán megállítani működésében. A sajtót pedig a kellő pillanatban megállítani nem könnyű dolog, ahhoz először is hidegvér és a kezelés megszokottsága kívántatik.

Tekintetbe veendő még itt, hogy ezen apró sajtók többnyire kisebb rangú nyomdákban vannak működésben, melyek tulajdonosai rendszerint nem tanult nyomdászok és a mellett nem is tartanak elegendőképen iskolázott szak személyzetet sem a taposósajtók mellett való munka beoktatására.

Az az ellenvetés, hogy a taposósajtóknál előforduló balesetek rendszerint nem súlyos természetűek és így nem okoznak a biztosító intézménynek nagy kiadást, el nem fogadható, mivel a baleset-biztosítás rendszabályainak nem az a feladatuk, hogy a kifizetendő kártalanítási összeg minél kisebb mérvű legyen, hanem az, hogy a balesetek lehetőleg megakadályoztassanak; a taposósajtón megsérült egyén mindenképen sajnálatra méltó, ha csak néhány ujjja is lett áldozata a balesetnek, melyek nélkül talán nem szenved rövidséget kereseti képessége, de miután ezen sérültek többnyire fiatal emberek, könnyen megeshetik, hogy később

akad alkalom, midőn érezhetően fájlalják kezük megcsonkítását.

Ily körülmények között komolyan megszivlelendő a biztosító intézmény berlini vezetőségének ama tanácsa, hogy a taposósajtók mellett csakis szakképzett, a gépüzemben járatos egyének alkalmaztassanak.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a 901 baleset közül 274 nem gépek által, hanem egyéb okokban találja eredetét, nem tagadhatni, hogy a nyomdai gépüzem az előirt óvószabályok betartása mellett éppenséggel nem mondható veszélyesnek; ellenben az üzletvezetőségnek feladata más körülményekre is figyelemmel lenni, miután a statisztika szerint 33 baleset különböző tárgyak leesése vagy eldőlése következtében adta magát elő, lépcsőkön vagy síma padlón történt elcsés folytán 102, különböző tárgyak emelése, hordása vagy mozgásba hozása közben pedig 61 baleset fordult elő.

Czikkiró azután rátér a nyomdákat vizsgáló baleset-biztosítási ellenőrök által némely üzletben tapasztalt rendellenes állapotok elősorolására. Egy helyen a könyvkötőde a nyomdával ugyanazon helyiségben volt összezsufolva; papírhulladék, üres ládák és egyéb göngyölési anyag szanaszét hevert a padlón, úgy, hogy a járó-kelők folytonosan a megbotlásnak voltak kitéve, és ebben a kaószban a gépek vígan zakatoltak. Egy másik ily »műintézet« három gyorssajtóval és egy gázmotorral egy kétablakos szobában volt elhelyezve, úgy, hogy művészi virtus kellett ahhoz, ha az ember ép testtel akart ezen a tömkelegesen keresztültörni; egy nagyobb nyomdának gépterme pedig pinczehelyiségben találtatott, hat gyorssajtóval és két amerikai géppel, mely helyiség csak félig nyert napvilágot, míg hátulsó részében szünet nélkül légszuszvilágítás mellett dolgoztak; e kettős világítás a belépőre azt a benyomást tette, mintha valamely bányatárnába lépett volna.

Az ilyen berendezésű üzletektől azt kívánja a cikkiró, hogy nagyobb quótával járuljanak a biztosítási költségekhez. Mi pedig csak annak konstatálására szorítokozunk, hogy nálunk Magyarországon — nagyon kevés kivétellel — szakasztottan hasonló viszonyok találhatók.

VEGYESEK.

A lapunk számára kiírt szakcikk-pályázatról szóló tudósítást más helyen találják olvasóink, a melyből megtudhatják, hogy a pályadíjat *Heller Ignác*, a Posner-nyomda művezetője nyerte el. Mi e cikk közlését — annak nagyobb terjedelme miatt — csak a jövő évben, januári számunkban kezdjük meg. — A dicséretet nyert pályamű ismeretlen szerzőjét pedig itt is felkérjük, hogy szép stílusban megírt cikkét engedje át az Évkönyv számára.

Kner Izidor, gyomai nyomdatulajdonos, szép levélben mondott köszönetet a szakbizottságnak azért, hogy az az általa hirdetett pályázatra beküldött pályaműveket megírált. Kner úr már el is küldte *Götz Józsefnek*, a pályadíj nyertesének az 50 korona jutalmat.

Grócz Ernő szaktársunk *A Betűszedés Kátéja* című munkájának első füzetét a napokban fog megjelenni. Figyelmeztetjük olvasóinkat az e közhasznú irodalmi vállalatról szóló, mai számunkban foglalt hirdetésre.

Wodianer Fülöp nyomdatulajdonost, a *Budapesti és Kisújság* című lapok kiadóját, »a magyar nyomdaipar terén szerzett érdemeiért« a király magyar nemességgel tüntette ki.

Érdekes magyar találmány. A telefonozás terén sok kísérlet történt már annak a kérdésnek a megfjtésére, hogyan lehet az összeköttetést abban a perczen megszüntetni, a melyben a beszélgető felek olvégezték a mondanivalójukat. Ez a kérdés, a mint tudjuk, nagyon fontos, mert a számos telefonmizéria közül talán a legkellemetlenebb az, hogy egyszer a beszélgetés bevégezte előtt megbontják az összeköttetést, másszor meg hosszú ideig kell várni, míg a központ észreveszi az úgynevezett lecsengetést és az új összekapcsolást teljesíti. Ennek a mizériának a megszüntetésére czéloz az a találmány is, a mely jelzőfénynyel figyelmezteti a központot, hogy a beszélgetésnek vége, bontani kell. Ennek kötségtelen előnye mellett megvan mégis az a hátránya, hogy a beszélgető felek még így is a központtól függnek s a központi kezelés figyelmelensége, vagy más ok meghiusithatja az eredményt. Az összeköttetés megszakításának a központtól való teljes függetlenítésre törekszik az az ujtás, a melyet *Kun Emil* helybeli technikus talált fel s a mely több szaktekintély nyilatkozata szerint a kérdést egyszerűen, elmésen és minden tekintetben kitünően oldja meg. Az ujtás abban áll, hogy a felaláló a távbeszélő-készüléken egy új, eddig nem ismert szerkezetű motort alkalmaz, mely által a távbeszélő, a központ segítsége nélkül, az összekapcsolást tetszése szerint megszüntetheti.

Két »táposó« díszmunkája került a kezünk közé. Az egyiknek tulajdonosa *Lauffer J.*, a ki kék nyomással a következő német szövegű lakodalmi meghívót »táposota« ki egy kundsajtjának: »*Josef Dodelesz & frau* ladet Sie höfl. zu Traung seiner Schwester *Hanni Dodelesz* mit Herrn *Rachmil Nortmann* welche Sonntag den 5. September Nachmitags um 4 uhr in Neupostertempl stattfinden wird DINEH 8 Uhr Tánczunterhaltung 9 Uhr. Wohnung. VIII. Neuermarktplatz 24 II stok 17.« — A másik princípális úr (vagy urak?) a *Kazinczy* nagy nevét bitorolja impresszum gyanánt. Ez is meghívót »táposott« agyonnyomott betűkkel és nyakatekert ortografiatlansággal. Ez a másik csodabogar, legalább a nyelvszék állítása szerint, magyarul volna nyomtatva, hanem oly ocsmány és fegyenczizléssel összetikolva, hogy azt már — tekintettel *Kazinczy* nagy nevére — nem reprodukáljuk. A ki kíváncsi reá, forduljon »*A fővárosi hölgyek Elite társága és a Kereskedő Ifjak Oihon Köre e. k. b.*« (hát ez mi a kutya mája!) című mulatságrendező vállalathoz, az talán még szolgálhat belőle felesleges példányokkal. — Alapítsanak napilapot a t. »táposó« urak, ha már ilyen hadi lábön állanak az ortografiával, mert manapság már csakis ezekkel versenyezhetnek sikeresen. Azokban is sűrűen előfordulnak ilyenféle botlások: »Szocialisták büntető körmenete«, — »A király tatán«; aztán meg két-három ujdonság duplán szedve, némelyiknek meg a fele elhagyva, — a magyar zsurnalisztika és nyomdaipar nagyobb dicsőségére.

Ries Lajos kassai nyomdatulajdonos múlt hó 24-én ülte személyzete körében nyomdászokadásának harminczéves örömnünnepét. Személyzete ez alkalomból kiadta szeretett főnökének életrajzát egy oktáv-alakú, csinosan kiállított füzetkben, melyből meg tudjuk, hogy az ünnepelt 1852-ben született Temesvárott, hol atyja, *Ries Jakob*, mint nyomdai gépmester foglalatoskodott. *Ries Lajos* iskoláit Aradon végezte és *Goldscheider Henrik* nyomdásznál 1867-ben szabadult fel. Mint szedő Budapesten több nyomdában állott alkalmazásban; 1875-ben *Kassára* került, hol előbb a *Werfer-féle* nyomdában, majd a *Pannonia* nyomdai részvénytársaságnál működött, mignem 1885-ben önálló üzletet nyitott és egyuttal a *Kassai Szemlét* alapította, mely lap

saját szerkesztésében elcinte hetenkint kétszer, majd háromszor jelent meg, s oly nagy elterjedtségnek örvendett, hogy már négy esztendő előtt *Felsőmagyarország* czímmel politikai napilappá alakulhatott át. Tollforgató tehetségeit *Ries Lajos* évekkal ezelőtt a *Typographiában* is bemutatta több szaktársadalmi cikkben. A mellett mint kitünő és ügybuzgó tagja a kassai nyomdász-egyletnek, ténykedésével ölnk részt vett annak hatáskörében; az országos II. nyomdász-kongresszuson 1881-ben a kassai kerületet képviselte és alelnökként szerepelt. Mint munkaadó szintén kivívta magának alárendeltjei nagybecsülését; az 1892-ki bérmozgalom követeléseit: a kilenczórai munkaidőt és a tizforintos minimumot ellenkezés nélkül megadta. Ilykép csak természetes, hogy az idei névnapünnepével egybekötött jubileumán *Ries Lajos* úgy személyzetének őszinte szeretete, mint polgártársai tisztelete vette körül. A jubilálóhoz intézett számos üdvözletekhez mi is teljes szívünköl csatloljuk a magunkét!

Az iparostanoncz-iskolák tanrendje az idei iskolaévtől kezdve nagy változáson ment át, a mennyiben a szorgalmi idő, illetve az előadási órák az eddigi esti 7—9 órákról délutáni 5—7 órára lettek áthelyezve. Iparos körökben heves küzdelmek folytak e reform ellen, azzal érvelve, hogy a tanoncok háromszor hetenként csaknem fél-fél napot veszítenek a műhelymunkákat illetőleg, a mi különben alig negyednapra redukálódik a valóságban; csakhogy eme siralmaskodással szemben sokkal hatalmasabb az érv, hogy az egész napon át foglalkoztatott tanonc késo este képtelen figyelemmel hallgatni az előadásokat és a tanítónak minden igyekezete, hogy eredményt érjen el a tizhavi iskolai év alatt — kárba vész. Nem tehetünk róla, de ismét csak eszünkbe jut ez alkalommal is a mi szakiskolánk régen vajudó kérdése s sóhajtvá kérdjük: vajh, mikor jön el az ő országa? Mert hogy az iparostanoncz-iskolák, mostani szervezetökben is, csak szentelt víz a nyomdász-tanonczok képzése tekintetében, az előtűnk tiszta és világos dolog.

Bécsben a jövő 1898-ik évben az osztrák szakírók egyesülete kiállítást szándékozik rendezni a monarchiában megjelenő hirlapokról.

Az osztrák közoktatási miniszter hosszabb rendeletben szabályozza az iskolakönyvek nyomdai kiállításának mikéntjét. E szerint a papirosnak nem szabad túlpuhának lenni, mérsékelt legyen szatinírozva, azonban nem szabad túlságosan fénylenie, jól simítottnak és átláthatlannak kell lennie. Farost csak mérsékeltlen forduljon elő a papiros anyagában; színe pedig fehér legyen, kissé a sárgába csillámlóan. Az iskolakönyvek alakja nyoleczadrét, a sorok szélessége rendszerint tiz centiméter legyen; képes tankönyveknél kiterjedhet 11 centiméterre, míg az oldal magassága 18 $\frac{1}{2}$ centiméter lehet. A betűk képe tekintetében gömbölyű antiqua van előírva, a fraktur pedig ne birjon fölösleges cikornyákkal, kurziv csak kivételesen alkalmazandó. A mellett a betűk alapvonásai ne legyenek túlvékonyak. A betűfajok és betűfokok váltakozása ne forduljon gyakran elő; a sorok közt a betűk képehez mért hézagok alkalmaztasanak. A nyomás tökéletesen egyenletes, tiszta, kifejezés-teljes és kifogástalan fekete színű legyen. Külön szabályok rendelkeznek ezenfelül az abéczés, a számtani és hangjegyes tankönyvek tekintetében. A bécsi szaklapok egyike már óvást emelt e rendszabályozás, mint a »cenzura újabb formája« ellen.

Van der Linde Antal, a wiesbadeni kir. országos könyvtár főkönyvtárosa, augusztus hó 13-án hunyt el élete 64. évében. *Linde* 42 nyelvet értett és mint szanszkrit-tudós is nevet szerzett magának. Ránk nyomdászokra irodalmi munkássága szintén jelentőséges volt, a mennyiben egyik művében napnál világosabban kimutatta a *Coster Lőrincz* harlemi egyházfi személyéhez fűződő mendemondáknak

alaprólküliségét a könyvnyomtatás feltalálása kérdésében. — Folyó hó 7-én hunyt el Badenben Bécs mellett *Wüste Frigyes*, bécsi festékgyáros és a Ferencz József-rend lovagja, tevékeny életének 79. évében.

A Wick-féle betűöntő- és szedőgép gyártására Angolországban külön részvénytársaság alakult. Megtörtént azonban, hogy egy ottani szaklap óva intette a nagyközönséget az e társaság által kibocsátott részvények vételétől, mint-hogy a gyártás tárgya, az említett öntő- és szedőgép hasznavehetősége koránt sincs még bebizonyítva. A társaság erre a támadó lapot üzletháborítás címén beperelte, mire a végtárgyaláson a bepanaszolt lap szakszerűen kimutatta a nevezett gép által előállított betűanyag hiányait, melyek következtében lehetetlen azzal kifogástalan nyomtatást eszközölni. Az esküdszék ennek folytán elutasította a vádló társaságot, a bíró pedig fölmentő ítélete indoklásában élesen megróttá azon könnyelműséget, melylyel a nagyközönség ily haszontalan vállalkozások révén megkárosítottatik.

Glasgowban szabadalmat nyertek *Murray Vilmos* és *Speirs Jakab* új hengeranyag készítésére. Az új anyag abból áll, hogy a szokásos enyv, gelatin, gliczerin és glycos anyagokhoz hozzákevernek methyllalkoholt vagyis borszeszszel vegyített faszeszt, mely hozzátétellel azt órjúk el, hogy ennek elpárolgásával együtt eltávolítjuk az anyag fölös víztartalmát is.

Söul, Korea fővárosa, f. évi április 1-je óta bir az első hírlappal, mely az ottan járatos genbun-betűkkel lesz előállítva. Ezen hetenkint megjelenő lap *A Keresztény* címet viseli és Unterwood miszionárius által lesz szerkesztve. Koreában két, egymástól teljesen különböző írásnem van használatban, ugyanis egyrészt a kínai jelírás, mely a hivatalos közlekedés és tudós, komoly irányú művek részére szolgál, míg a koreai *genbun* nevezetű betűírás a közéletben forog és ezideig azzal csak regényeket és egyéb könnyű irodalmi termékeket állítottak elő. Japánban ellenben kevert írást használnak, a mennyiben az ottan járatos *katakana* és *hirakana* írásokat összevegyítették a kínai írással. Ezen írás rendszeren körülbelül ötven betűjelt számlál. A genbun-betűk száma is ennyire becsültetik és indus eredetre vall; Koreában valószínűleg a buddhizmus meghonosításával kezdett lábra kapni. Irva a következőképen lesz: a betűk négyszögformájú csoportokban vannak szótagokká összeillesztve és ezen szótagcsoportok, hasonlóan a kínai szójelckhez, függőleges sorokban, jobbról balfelé írva. Miután a koreai köznép az angol és japán írásjelket egyáltalán nem ismeri, a kínai jeleket pedig csak nagyon töredékesen, ellenben agenbun-betűkkel eléggé ismerős, ennél fogva ez az írásnem a legalkalmasabb oly lapok előállítására, melyek a közművelődés emelésére vannak szánva.

A tájképekkel ellátott levelezőlapok gyűjtése már oly nagy arányokat öltött, mint akár a levélbélyegpek gyűjtése. Legközelebb ez új sportnak kedvelői nemzetközi egyesületté alakultak, külön németnyelvű hivatalos közlönyvel. Az egyesület elnöke Herrgott Fr. postai főtiszt Beeskowban, Németországban.

HIVATALOS RÉSZ.

Az irodalmi bizottság augusztus 30-án tartott ülésének jegyzőkönyve.

Tárgy: A Grafikai Szemle által a *Könyv- és folyó-szedést tárgyaló* szakcikkre kiírt pályázatra beérkezett dolgozatok megírálása.

Jelen vannak Tanay József elnöklete alatt: Firtinger Károly, Grócz Ernő, Major István és Tichy Ákos bizottsági tagok.

Elnök az ülés megnyitása után felhívja a bizottság jelenlevő tagjait, hogy adják elő véleményüket a beérkezett és átoltvasás végett minden bizottsági tagnak előzetesen átküldött három pályamunkát illetőleg. Rövid eszmecsere után, melynek folyamán kitűnt a vélemények teljesen egybehangzó volta, a bizottság következő megállapodásokat tette magáévá:

1. »*Die Sprache ist der Abdruck der inneren Welt*» jelligéjű munka a leggyengébb és minden rendszer nélkül tárgyal sok lényegtelen dolgot hosszasan, sok lényegest ellenben vagy csak érint, vagy egészen elhallgat; azután meg igen sok benne a hibás definíció, az erőszakolt állítás. Főképp csak három tárgyra terjeszkedik: a név-, szám- és legkivált a vers szedésre, de ezt is sok helyütt hibásan tárgyalja; e mellett stílje nehézkes és egyebekben sem felel meg a pályázat feltételeinek.

2. »*A milyen a munka, olyan a jutalom.*« Élvezetes modorban, bár helyenként vázlatosan, tárgyalja a felvetett kérdést és sok tanulságos dolgot ad elő; a ki tájékozatlan a korrektt szedésben, sokat és könnyen tanulhat belőle. Dicséretre érdemes munka.

3. »*Világosság csak akkor lön, a mikor a könyvnyomdászlatot fel-találállák.*« Terjedelmére egész kis kézikönyv, a mely nemcsak magával a szedés mikéntjével, hanem annak minden apró csinja-binjával foglalkozik; ennyit a pályázat nem kívánt. Helyenként átdolgozva és stílusát megfésülve, mégis leginkább megfelelő, mivel leg-tűzetesebben ölel fel mindent; utolsó szakasza azonban, mely a szedőgépekről s a sorok végén való kizárásról szól, mint a tárgyhoz nem tartozó, elhagyandó s helyette a jegyzetek szedését és elhelyezését kellene megmagyarázni.

Elnök úgy véli, hogy a bizottság meggyőződését juttatja kifejezésre, mikor a fölött való örömet jelenti ki, hogy habár kevés számmal érkezett is be pályamunka, azok között kettő akad, mely komoly figyelmünket megérdemli s tollforgató szaktársainknak érdeklődéséről tesz tanuságot, a mi kívánatos, hogy szakirodalmunk szebb jövőjének legyen záloga; egyben határozottá emeli a bizottság abbeli megállapodását, mely szerint a pályadíj a 3. szám alatt említett dolgozat írójának adassék ki, azzal a feltétellel, hogy a munka a pályázati feltételek 4. pontja értelmében a Grafikai Szemle szerkesztőségének a szükséges módosítások eszközzése céljából rendelkezésére bocsátassék. Ezután a jellegű levél bontatott fel, mely *Heller Ignác*nak (Posner-féle nyomda), körünk régi buzgó tagjának nevét rejtette, mi örvendetes tudomásul szolgált; a 2. számú, dicséretre érdemesített pályamű ismeretlen szerzőjét pedig ez úton kéri fel a bizottság, dolgozatának az Évkönyv jövő évi folyama részére való átengedésére. Az 1. sz. alatt jelzett dolgozatnak, mint figyelembe nem vehetőnek, jellegű levélkéje megsemmisítetvén, az ülés elnök zárószavaival véget ért.

Major István,
a szakirodalmi bizottság
előadója.

Augusztus hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Alkotmány —.90, Államnyomda —., Athenaeum 4.50, Bpesti Hírlap —.60, Czettel és Deutsch —.60, Egyetemi nyomda —.90, Franklin 7.80, Garai —., Hamburger és Birkholz —.60, Hornyánszky —., Hungária —., Kosmos —., Községi nyomda —., Légrády 4.20, Márkus 1.20, Nagy Sándor —., Neuwald —.30, Pátria —., Pallas 6.—, Posner 1.50, Pester Lloyd —., Pressburg —.60, Részvény 8.—, Wodianer —., Pécsről 8.10. *Egyesek*: Wolf A. —.30, Goldberger A. —.30, Gelberger M. —.30, Kertész E. —.30, Spitzer M. —.30, Neufeld M. 2.—, Singer V. L. 3.—.

Németh Ferencz fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképet a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db. 2 frt 50 kr. 12 db. 4 frt.
Kis Makart	» 4 » 50 » » 7 »
Kabinet	» 5 — » » 9 »
Makart	» 7 » 50 » » 13 »

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Föld Zsigmond úr, a városligeti szinkör igazgatója, kedvezményes árú jegyeket engedélyezett. Ehhez való utalványok ugyanott kaphatók, hol a vígszínháziak. Az árak következők:

Földszinti páholy . 3 frt 50 kr.		Oldalföldszint	40 kr.
I. emeleti » . 2 » 50 »		I. emeleti erkély 1-ső sor 50 »	
I. rendű zsöllye . — » 80 »		I. » » többi sor 40 »	
II. » . — » 60 »			

Vasár- és ünnepnapokon lehetőség szerint.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszedett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy postán, vagy pedig Wolf Antal egyleti küldöncz útján Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztárosához (VIII., Kerepesi-út 63., IV. 35.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legalább ez évi **augusztus hó** óta tagjai a Szakkörnek és a kik tagsági illetéköket bezárólag **november hóra** is már lefizették. Az a tag, ki két hónappal hátralékban van, *Évkönyvet nem kap.*

Kedvezményes jegyek a Vígszínházba. A Vígszínház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsekkelt helyárakat engedélyezte:

Földszinti támlásszék	IX—XII. sor	80 kr.
»	XIII—XVI. »	70 »
I. Erkély	II—V. »	80 »
I. »	VI—XI. »	50 »
II. »	zártszék I. »	60 »
II. »	II—IV. »	40 »

Bemutatóelőadásokra (premier) is használhatók.

Vasár- és ünnepnapokon nem érvényesek.

A váltandó jegy, kelet és ár tintával irandó ki és csak aznapra érvényes, melyre kiállítva lett.

Figyelmeztetés. Esetleges visszaélések elkerülése végett a *vígszínházi utalványokat* (darabonként 1 krért) ezután csakis a havi nyugta felmutatása mellett kaphatják a Szakkör tagjai. Egy-egy tag egyszerre legfeljebb csak öt utalványt vehet. Utalványok kaphatók *Rencsisovszky Ferencz-nél* (VIII., Kerepesi-út 63. sz., IV. em. 35.), *Novitzky N. Lászlónál* (anyaegylet) és *Tichy Ákosnál* (Részvénytársaság).

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

Krisztus a keresztfán és Jeruzsálem nagy körkép megtekintéséhez a Szakkör tagjai 32 krért kedvezményes árú belépő-jegyet kaphatnak *Rencsisovszky Ferencz-nél* (VIII., Kerepesi-út 63., IV. em. 35.), *Tichy Ákosnál* (Részvénytársaság) és *Novitzky N. Lászlónál* az anyaegylet helyiségében.

A Szakkör pénztárosának lakása **VIII., Kerepesi-út 63. szám., IV. emelet 35. ajtó.**

GÉPMESTER

ki szakmájában teljesen jártas és a tömöntést is érti, alkalmazást keres. Címe: *Bardotz Sándor, Csikszereda.*

A lap papírosa a hermaneczi papírgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betüöntőde-Részvénytársaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felelős szerkesztő TANAY JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Betűszedés Kátéja

czímű szakmunka I. füzet

szeptember hó végén jelenik meg.

TARTALMA: Előszó. — Bevezetés. — A betűszedésről általában. — A betűszedéshez szükséges eszközök és anyagok. — Az osztás és tisztogatás. — A tömörszedés. — A korrigálás és mutáció. — Művek és újságok szedése. — Versek szedése.

Ára 50 kr., portóval 57 kr.

Előfizetni lehet Grócz Ernő javitnoknál, Budapest, a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság nyomdájában (Hold-utca 7. sz.).

Miután a füzetek a megjelenéskor csakis azoknak küldetnek meg, kik a megjelenésig előfizetéseiket beküldötték, felkéretnek a t. gyűjtők és megrendelők, hogy előfizetéseiket szíveskedjenek mielőbb beküldeni.

E füzetek kívül még két, esetleg három füzet fog megjelenni, a melyek tartalmazni fogják az oszlopos-szedést, a vonalostáblázatot, a címzetűk ismertetését, azok használati módját, a tördelést, kilövéseket, matematikai szedést, esetleg a hangjegyszedést, idegen betűk ismertetését (görög, héber, cyril) és a díszmű-szedést.

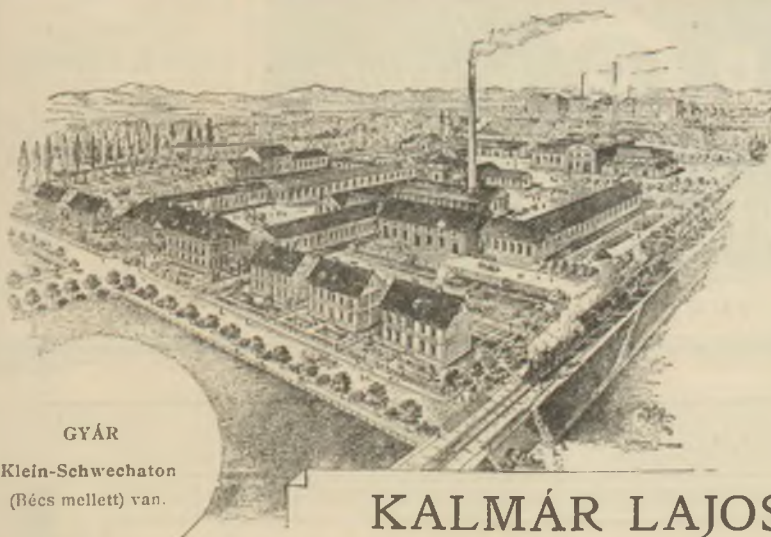
Kitüntetve a császári sas használati jogával.

Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzemek részére, szövegű betűvel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szólid kivétel.

GYÁR

Klein-Schwechaton
(Bécs mellett) van.

Könyv- és könyomdai festékgár

Schiff, Srpek

KÖZPONT:
BÉCS & Comp.

Allegasse Nr. 20.

Koromégetés Kenczefőzés

Hengeranyag.

A gyártmányok védjeggyel vannak ellátva.

A cég budapesti kizárólagos képviselője és raktára

BUDAPEST
VII. ker., Dohány-utca 10. szám.

TELEFON 59-88.

KALMÁR LAJOS

Figyelmeztetés.

A nyomdakban a hengerek át- és újjáöntése gyakran szükségessé válik, miért is bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosoknak legkitünőbbnek elismert hengeranyagunkat a következő árak mellett ajánlani:

»Austria« extra kgrja 1 frt 80 kr.
 »prima » 1 » 50 »
 »L« hengeranyag » 1 » 25 »

Fenti árak franko házhoz szállítva értendőnek. — Bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosok becses figyelmét különösen »L« hengeranyagunkra felhívni, mely úgy kitünő minősége, mint olcsó ára által előszeretettel használtatik.

Mintékkal bármikor kívánatra díjmentesen szívesen szolgálunk.

Wörner J. és Társa

Gépgyára és Vasöntődéje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerkezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« akcзиден-sz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késkészörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtókat.

Csomagoló- és simító-sajtókat.

Papírvágó- és papírfúró-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntődei berendezéseket.

Transzmisszió-telepeket.

Körforgású nyomógépeket

ujságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó keshajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jótállás mellett jutányos árért eladók.

Beit & Co

früher
Beit & Philippi
HAMBURG

Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és színes
Könyv- és nyomdai festékeket
Hammonia bengeranyagot
KENCZÉKET.
Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK BUDAPEST, Főraktár és iroda: V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

Magyar Nyomdászok

SZERKESZTI:
TICHY ÁKOS.

Évkönyve

A XIII. (1898.) évfolyam december elején jelenik meg.

Előfizetési ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr., ajánlott küldéssel 82 kr. **Megjelenés után** egy példány 70 kr., vidékre 77 kr., ajánlott küldéssel pedig 92 krajczárba kerül.

Előfizetési pénzek lapunk kiadóhivatalába küldendők.

Utánvételes küldésre nem vállalkozunk.

Schriftgiesserei

Művészi kivitelű vignetták.
Szilárd alkatú betűanyag.
Kitűnő ajánlatok.

Dús választék
a legjobb minőségű és díszes kivitelű,
mélyvágású modern betűöntődel
gyártmányokból.

Bauer & Comp.

Főüzlet:
Stuttgart

Érdeklődőknek készséggel
szolgálunk ujonnan megjelent, dústartalmú
mintakönyvünkkel.

Fióküzlet:
Düsseldorf

Államilag kedvezményezett

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

47.004. és 53.406.
sz. osztrák-magyar
szabadalmak.

Kurzweil János és Fia

Kitüntette:
Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Ipar-Egyes.
1892.

GYÁR:

IX. ker., Márton-uteza 19.
Vendel-uteza 17.

Budapest

IRODA ÉS RAKTÁR:

V. kerület, Hold-uteza
23. szám.

Készít legjobb minőségű

ujság-, mű-, illusztráció-, diszmű- és mindenféle színes festéket.

KOROMÉGETÉS.

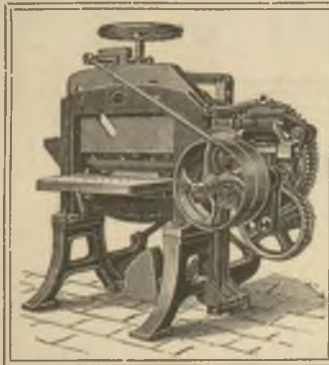
KÉNCZÉK. BRONZOK.

Telefon 270.

Patent gelatin-hengeranyag.

Szedősorzó igazítható fessítővel, szabadalmazott
saját találmány.

Papírvágógép.

Különlegesség 1855 óta

GÉPEK
a papíripar

minden ágazata részére.

★
700 munkás I

★

A gyár évenként 3700
gépet készít.

KRAUSE KÁROLY gépgyára
LIPCSÉBEN.

Raktáros és képviselő: **DESSAUER ÉS MÁRKUS** Budapest, Lázár-uteza 13.

Szám	Vágásho- szélesség	Vágásmé- gység	Árak		Órperesítés	Vágásmutató	Gyorsaság- nyereg
			kézi hajtásra	mótor- hajtásra			
	cm.		M a r k a				
AB	50	18	425	550	150	100	80
AB a	55	19	485	610	160	105	80
AC	60	14	575	700	175	110	85
AC a	65	14	650	775	185	115	85
AD	71	17	740	865	200	120	90
AD a	76	17	825	950	220	125	90
AE	89	18	950	1075	240	125	95
AE a	91	18	1050	1175	250	130	95
AF	95	19	1150	1275	260	135	100
AF a	100	19	1250	1375	280	140	100
AG	108	20	1400	1525	315	145	105
AG a	118	20	1500	1625	325	150	105
AH	120	21	1600	1725	340	155	110
AH a	140	21	1950	2075	365	160	115
AJ	180	22	2275	2400	390	160	120
AZ	210	17	—	4700	500	200	—

Beleértve két jóminőségű késti, két vágó-
léczet, csavarkulcsot és olajkannát.

Ismételadónak engedmény.

Diszes
Bekötési táblák
(kék és piros színben)

Iapunk 1896. és előbbi évfolyamaihoz
67 krajezárért rendelhetők meg Iapunk
kiadóhivatalában. — A vidéki
megrendeléseket két héten belül ex-
pediáljuk el.

ELSŐ MAGYAR
Könyvnyomdai Szakasztalos
BÖLE JÓZSEF
BUDAPEST, VIII. Vas-u. 7. vagy Stáhly-u. 1.
Elvállal mindennemű
épület- és butorasztales-munkát.
*Javítások elfogadlatnak és pontosan
eszközöltetnek.*

Könyv- és könyvnyomdai
festékek gyára.

WÜSTE F.
— BÉCS —
I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és szines, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű
festékeket,
hengeranyagot
és
firniszt.

• • TELEFON 181 • •

Luxuspapírok.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉSE
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁRA

Mindenféle
író-, fogalmazó-, okmány-,
nyomtató-, illusztráció-
s rajzpapírok raktára.

*
A Zagrabi Papirgyár-Részvénytársaság
egyedüli magyarországi elárulója.

Budapest
V., Báthory-utca
20. sz.

Itatospapírok.
Lemezek és fénylemezek.
Kartonpapírok stb.

Szines
papírok.

Nagy választékot tart a legkülönbözőbb
 czélszerű és divatos

Könyv- és Czímбетűkből.

Elvállal igen jutányos áron egész
 nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE

Budapest, VI., Révay-utca 6. sz.

★

Folytonosan készletben tart szerb és héber
 betűket, körzeteket és kizárásokat, nyom-
 dai szerelvényeket, betűszekrényeket és
 állványokat, a leggyorsabban készítve és
 legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott

nyomdai vonalzó-berendezését

táblázatszedésekhez.

Egy oktáv-garnitúra ára 10 frt.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János-utca 8. sz.

(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
 író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
 göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★

Itató-, szűrle- és mindennemű
 merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papírzacsógyár.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
 20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
 minőségű

Papíráruk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
 Mark

DEPOSÉ.

Első Magyar

Betüöntőde-Részvénytársaság

Telefon 450

VI. ker.
Dessewffy-utca
32. szám.

Budapest

Ólomzárqvarítás

Mechanikai műhely

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganatosítatnak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

Könyv- és Czimbetükben

továbbá

Körzetek, Rézleániák és

⊗ ⊗ ⊗ Kizárásokban

a legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

nyomdai felszerelvényekben.

RÉZLENIAGYÁRTÁS

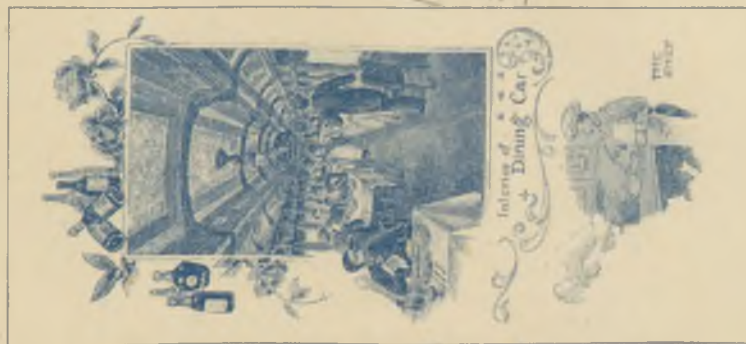
TÖMÖNTŐDE ⊗ GALVANOPLASZTIKA

BÉLYEGZÓMETSZÉS

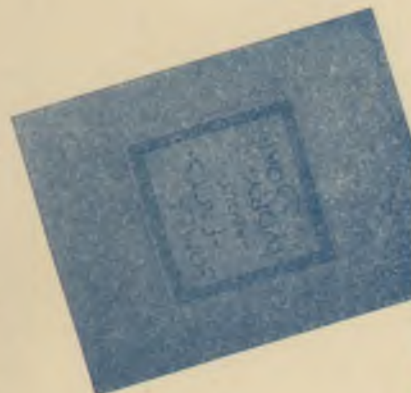
E lap szövege az öntőde betűivel nyomtatott.

Vasúti reklám-nyomatványok.

Watzalik M. Albin cikkéhez: A reklámról.

Boríték-czímlapok.

- Német-Bogsán.
Zeier A. J.
- Német-Palánka.
Kristófek József.
- Nyiregyháza.
Jóba Elek.
Piringer János.
- Nyitra.
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Özv. Neugebauer Anna.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse.
Gavansky Bozsidár.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa.
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza.
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza.
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova.
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak.
Nyitrávölgyi gazd. egyeslet
nyomdája.
- Paks.
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova.
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pápa.
Goldberg Gyula.
Nobel Ármán.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs.
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth
- Pécska.
Ruber István.
- Perjámos. ¶
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény.
Figuli Antal és társa.
- Pozsony.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Katholikus nyomda.
Marinzi és Pawlik.
Westungarischer Grenz-
bote nyomdája.
Wigand K. F.
- Pöstyén.
Gipsz H.
- Predmér.
Links M. utóda: Rosen-
zweig H.
- Putnok.
Gaertner Ignác
- Resicza.
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat.
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó.
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.
Hermann I.)
- Rózsashegy.
Salva Károly.
- Salgó-Tarján.
Blumberg Soma
Friedler Ármán.
- Sárbogárd.
Spitzer Jakab.
- Sárvár.
Jacoby B. utóda: Stranz J.
S.-A.-Ujhely.
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda
(tul. Jürsós és Ocskay).
Sáfár B. és Társa.
Zemplén-nyomda (tulajd.
Ehler Gyula).
- Sajó-Sz.-Péter.
Glatstein Adolf.
- Sárospatak.
Ev. ref. főisk. nyomdája
(bérlió Steinfeld Jenő).
- Segesvár.
Hóreh Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya.
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György.
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós.
Harangozó József.
- Sopron.
Blum Ármán.
Breiner E. és Fia.
Reininger Ármán.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
- Stájerlak.
Rose V.
- Sümege.
Horvát Gábor.
- Szabadka.
Bittermann József.
Bleszits Vincze.
Krausz és Fischer.
Schlesinger Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Újvár.
Auróra-nyomda.
Gör. kath. egyházmegyei
nyomda.
- Szakolcza.
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen.
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes.
Stegmann János.
- Szászváros.
Minerva-nyomda r. t.
- Szatmár-Németi.
Litteczky Endre.
Morvai Károly.
Nagy Lajosné.
Pázmány-könyvnyomda.
Weinberger Testvérek.
- Szeged.
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnai Lipót.
- Szeghalom.
Kovács Antal.
- Szegzárd.
Báter János.
Ujfaluassy Lajos.
- Székelyhid.
Kohn Sámuel.
- Székeljudvarhely.
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár.
Kaufmann F.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
Völgyi Lajos.
- Szemecz.
Fischer Náthán.
- Szentes.
Hollósy és Vajda.
Szentési első könyvny.
részenyitársaság.
Szentés és Vidéke nyom-
dája.
- Szent-Gotthárd.
Ifj. Wellisch Béla.
- Szenicz.
Bezso János és Társa.
- Szepes-Váralja.
Püspöki nyomda
- Szered.
Sternér Dávid.
- Szerencs.
Simon József.
- Szigetvár.
Corvina-nyomda.
- Szilkszó.
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó.
Böloni Sándor.
- Szill-Hadad.
Fein Sámuel.
- Szirák.
Gallovích Dezső.
- Szolnok.
Jakos István.
Fuchs Lipót.
Hay Fülöp.
Wachs N. Pál.
- Szombathely.
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda.
- Tab.
Pfeifer Ignác.
- Tapolcza.
Löwy B.
- Tata.
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár.
Csanád-egyházmegyei
nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi szövet-
kezeti nyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Rác M.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.:
Ifj. Steiner Károly).
Veres Samu.
- Tenke.
Kellner Ignác.
- Tisza-Füred.
Löwy Sámuel.
- Tolna.
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási.
Jeruzsálem Ede
- Topolya.
Wilheim Miksa.
- Torda.
Harmath Józsefné.
- Török-Szent-Miklós
Rubinstein Sándor.
- Trencsén.
Gansel Lipót.
Skarnitzl Fr.
- Turóc-Szent-Márton.
Magyar nyomda.
Részvénynyomda.
- Ujpest.
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Ujverbász.
Berkovics Márk főök-
nyomdája.
- Újvidék.
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár.
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Szőkés és Illés.
- Vác.
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely.
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
- Versecz.
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner J. E. özvegye.
Wettl és Veronits.
- Veszprém.
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
Petőfi-nyomda.
- Zala-Egerszeg.
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zenta.
Kabos Ármán.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah.
Seres Samu.
- Zólyom.
Ifj. Nádósy Gyula.
- Zombor.
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
Zombor és Vidéke nyom-
dája (tul.: dr. Molnár
Gyula).
- Zsombolya.
Ifj. Reichrath J.
Wunder Rezső.
- Zsolna.
Áldori Manó.

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

A GRAFIKAI SZEMLE KIADÓHIVATALÁBAN

(Budapest, V., Hold-uteza 7.) kapható

A MAGYAR ÁLLAM NYOMDÁSZATTÖRTÉNELMI TÉRKÉPE.

TERVEZTE ÉS MAGYARÁZÓ SZÖVEGGEL ELLÁTTA

FIRTINGER KÁROLY.

Ára 50 kr., vidékre (bérmentve) 60 kr.

